УДК 35: 639.1(477)

Проців О.Р.
кандидат наук з державного управління
Івано-Франківське обласне управління
лісового та мисливського господарства

Державне управління сектору мисливського господарства у Львівському воєводстві (1920-1939р.р.)

Висвітлено компетенцію Львівського воєводи у галузі мисливського господарства в частині надання у користування мисливських угідь, охорони дичини, реалізації продукції полювання. Проаналізовано правозастосування мисливського законодавства на території Львівського воєводства та вплив громадських мисливських організацій, зокрема Міського мисливського товариства у Львові, Малопольського мисливського товариства, мисливського товариства імені Святого Губерта, ловецького товариства «Тур», на органи державної влади з метою лобіювання власних інтересів. Показано вплив органів державної влади на ефективність мисливства на території воєводства та сприяння мисливських товариств в організації охорони мисливських видів тварин. Проаналізовано інституційну складову органів державної виконавчої влади (воєводств та повітів) та територіальних органів місцевого самоврядування у компетенції державного управління галуззю мисливства. Виявлено причинно-наслідкові зв’язки між державним управлінням галуззю мисливського господарства та ефективність його ведення в частині чисельності популяції дичини.

Ключові слова: мисливство, Львівське воєводство, полювання, Друга Річ Посполита.

Public Administration of Sector hunting in Lviv province (1920-1939).

It was elucidated Lviv governor’s competence in the field of hunting to provide for the use of hunting grounds, game protection, sales of hunting products. It was analyzed the law enforcement of hunting in Lviv province and the impact of public hunting organizations, including the Urban Wildlife Society in Lviv, Malopolsk Hunting Society, Wildlife Society of St. Hubert, hunter society "Tour", to the state

authorities to lobby their interests. It was researched the influence of the government on the effectiveness of hunting in the territory of the province and promotion of hunting associations in the organization of hunting species. It was analyzed the institutional component of state executive bodies (provinces and districts) and territorial local authorities in the competence of public sector management of hunting. It was found the causal relations between public sector management and hunting efficiency of its conduct in terms of game's population size.

Keywords: hunting, Lviv province, hunting, Second Commonwealth.

Постановка проблеми. У мисливському господарстві України існує низка проблем функціонального, інституційного, організаційного спрямування, що негативно впливають на результати його діяльності, знижують рівень ефективності, призводять до збитковості. Зокрема, це – проблеми, пов'язані з користуванням мисливськими угідями, охороною мисливських видів тварин, компетенцією мисливських органів, компетентністю посадових осіб, відшкодуванням збитків, завданих мисливськими тваринами, регулюванням допуску мисливців до права полювання, охороною мисливських угідь від незаконного полювання тощо.

Вирішення означених проблем потребує наукового підходу для пошуку шляхів удосконалення механізму регулювання мисливства в Україні, методологічних підходів щодо їх реалізації, вивчення, узагальнення та використання найкращого досвіду. Організація правозастосування у мисливському господарстві Львівського воєводства служить цінним історичним досвідом для організації мисливства в умовах сучасної України.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Незважаючи на доволі велику чисельність наукових праць з проблем державного регулювання мисливського господарства, питання правозастосування у галузі мисливського господарства у Львівському воєводстві недостатньо досліджувалось,. Серед учених, які вивчали цю проблематику В. Калуський, Г. Мальсбург, Г. Малетц, Й. Кожонек.

Метою дослідження є висвітлення та аналіз законодавчого забезпечення органів державної виконавчої влади у галузі мисливського господарства у досліджуваний період та практики його затосування на прикладі Львівського воєводства, оскільки в умовах сучасної України у широких мисливських колах йде дискусія щодо напрацювання ефективного механізму державного управління у галузі мисливства.

Виклад основного матеріалу. З розпадом Австро-Угорської імперії Галичина відходить до Другої Речі Посполитої, у складі якої 23 грудня 1920 року утворюється Львівське воєводство. Друга Річ Посполита була утворена з трьох адміністративних одиниць, а саме: Королівства Галичини, Царства Польського та частини Прусії, де діяли і продовжували діяти у межах цих територій мисливські закони цих адміністративних одиниць. Лише у 1927 році був прийнятий Мисливський закон Другої Речі Посполитої, дія якого розповсюджувалась вже на всю територію країни.

У Галичині таких адміністративно-територіальних утворень як воєводства не існувало. Відповідно до мисливського закону від 1908 року, який діяв до 1927 року, повноваження державного управління у галузі мисливського господарства покладались на старосту (керівника) повіту, який здійснював нагляд за виборами у мисливських спілках та затверджував їхнє рішення, організовував аукціони з надання права полювання, здійснював контроль за діяльністю мисливських господарств. Перед старостою повіту мисливський охоронець був зобов'язаний скласти відповідну присягу, а староста повинен був видати йому відповідне посвідчення та відзнаки охоронця. До повноважень керівників гмін належало посереднитво між мисливцями та селянами під час конфліктів при завданні останнім збитків дикими тваринами [1].

Мисливський закон від 1927 року покладав на Міністерство сільського господарства, воєводу та старост державне управління та контроль у галузі мисливського господарства і визначав, що керівник воєводства – воєвода мав право: організувати облавне полювання на хижаків, якщо вони загрожували свійським тваринам чи людям; скасувати рішення старости; приймати розпорядження про терміни полювання на території воєводства [2]; вимагати

від мисливців здати зброю на необмежений період, тоді як повітова влада мала компетенцію вилучити зброю на 14-денний період [3].

Для практичної організації державного управління у Львівському воєводстві розпорядженням воєводи від 27 грудня 1930 року справи управління мисливством відносились до адміністративно-правового департаменту воєводства, а до повноважень старост – видача мисливських білетів та надання у користування мисливських угідь, встановлення обмежень на полювання на території старости, контроль за полюванням, вирішення конфліктів з відшкодування збитків, організація оренди права полювання, оплата податку за оренду права полювання, організація державного нагляду за мисливством [4]. У мисливській діяльності староста повинен був координуватись з адміністративним департаментом воєводи [5]. У 1931 році вперше при лісовому референті був організований відділ мисливства, до повноважень якого відносились: організація охоронного часу, контроль за дотриманням мисливського закону на території воєводства, видача дозволів на використання капканів та подібних знарядь для знищення хижаків, видача дозволів на відстріл мисливських тварин для наукових цілей, представлення справ по мисливству у судах першої та другої інстанції[6]. Крім повноважень у галузі мисливства, воєвода мав певні повноваження і у галузі рибальства. Зокрема, стаття 52 Закону «Про риболовство» від 7 березня 1932 року передбачала, що органи воєводської влади позначали риболовні снасті, які виключно повинні були використовуватись для вилову риби [7].

З прийняттям у 1927 році мисливського законодавства Другої Речі Посполитої Міністерство сільського господарства розпорядженням № 295 зобов'язало воєвод ознайомити населення з новими вимогами закону. Для цього воєводи повинні були організувати випуск плакатів затвердженого зразка та розвісити їх у всіх гмінах, відділках поліції, залізничних вокзалах [8].

Реалізуючи свої повноваження, Львівський воєвода здійснював перевірки стану мисливського господарства, звертав увагу на неухильне виконання вимог статті 27 Мисливського закону [9], так як при перевірці його інспекція виявила ряд порушень при видачі мисливських білетів.

Велику роль в організації мисливського господарства на території Львівського воєводства відігравали громадські організації. У Львові знаходився офіс Малопольського мисливського товариства, що діяло на території бувшої Галичини і охоплювало Львівське, Тернопільське та Станиславівське воєводства [10]. За кожним повітом був закріплений делегат товариства, який виступав одночасно радником старости і здійснював громадський контроль на території повіту [11]. У 1937 році товариство нараховувало 1290 осіб [12].

Вагомий вклад в організацію державного управління галуззю у Львівському воєводстві внесли й товариства, що вели мисливське господарство. Серед них варто виокремити Міське мисливське товариство у Львові, засноване у 1839 році [13], яке для мотивації поліції до боротьби з браконьєрами з 1937 по 1939 рік профінансувало тій премії на загальну суму 105 золотих. За цей період поліція конфіскувала 4 рушниці, а мисливські охоронці – карабін та рушницю. Було затримано навіть одного мисливського охоронця, який займався браконьєрством [14]. Крім того, у 1876 році у Львові було створено мисливське товариство імені Святого Губерта [15]. Відповідно до статті 2 статуту товариства головним його завданням була організація мисливців для контролю за виконанням Мисливського закону у частині запобігання випадків браконьєрства [16]. Практично аналогіну мету ставило перед собою й ловецьке товариства «Тур», статут якого був затверджений рескриптом Львівського воєводства ч. 13090/22. від 29 серпня 1922 року. Відповідно до статті 6 статуту мета товариства полягала у «допомозі владі контролювати виконання вимог Мисливського закону та переслідувати осіб, які не дотримувались мисливського закону» [17].

До компетенції воєводи належала реєстрація статутів мисливських товариств, що вели мисливське господарство на території воєводства [18]. Крім того, на воєводу покладалась відповідальність за належне ведення боротьби з браконьєрами. Львівський воєвода видав навіть з цього приводу розпорядження № 7634, в якому нагадував суддям Львівського апеляційного округу та старостам, що відповідно до статті 51 нового Мисливського закону від 1927 року розгляд справ з порушень правил полювання майже повністю переходить

у суди [19]. Компетенція організації державного управління мисливською та рибальською галузями у Львівському воєводстві відносилась до 4-го промислового відділу, керівником якого був Тадеуш Плонський [20].

Одним з головним чинників впливу на ефективність ведення мисливського господарства є регулювання добування мисливських видів тварин. Цей механізм широко використовувався у Другій Речі Посполитій. У випадку зменшення чисельності мисливських видів дичини на певній території розпорядженням воєводи припинялось полювання [21]. Як свідчать дані «Збірника розпоряджень Львівського воєводства», Львівський воєвода практично щороку приймав розпорядження щодо врегулювання термінів полювання. Відповідно до розпорядження Львівського воєводи від 18 грудня 1928 року на території гміни Коштова Перемиського повіту було на три роки заборонено будь-яке полювання до 31 жовтня 1931 року; [22] на два роки заборонялось полювати на території гміни Пловець Сяноцького повіту [23]. Більш радикальний метод з охорони дичини був передбачений у розпорядженні воєводи від 26 квітня 1929 року: на території цілого воєводства було заборонене полювання на куріпок з 1 вересня до 30 листопада; [24] у розпорядження від 6 серпня 1929 року на всій території воєводства на півтора місяця був зменшений термін полювання на зайців на місяць – на оленів-самців [25]. У зв’язку з низькою щільністю поголів’я у розпорядженні воєводи від 6 грудня 1929 року було достроково припинено полювання на території воєводства на куріпок, зайців та самців козулі [26]. Воєвода вживав заходів щодо збільшення чисельності дичини і в наступні роки. Зокрема, Розпорядження від 06.12.1929 р. врегульовувало терміни полювання на 1930 рік на території Львівського воєводства: самців козулі заборонялось добувати у період з 15.06. до 01.10., куріпки – від 15.09. до 1.11., зайців – від 15.01.до 31.10. [27]. У 1931 році відповідно до розпорядження від 12 грудня 1930 року № 3505/30 заборонялось добувати оленів з 1 січня до 31 серпня і від 16 жовтня до 31 грудня. На козуль дозволялось полювати лише з 16 червня до 31 жовтня 1931 року, на зайців – лише з 1 листопада до 31 грудня 1931 року. Повністю було заборонене полювання на фазанів на протязі всього 1931 року [28].

Керуючись статтею 52 Мисливського закону, конкретні терміни полювання встановлювались на 1932 рік [29]. У зв’язку із зменшенням чисельності зайців у 1935 році полювання на них заборонялось з 20 по 31 січня включно відповідно до розпорядження воєводи від 27 грудня 1934 року [30]. Практично аналогічні розпорядження приймав воєвода й у 1938 р. [31] та у 1939 р. [32]. Не залишилась поза увагою місцевої влади й організація торгівлі дичиною у Львові. Зокрема, відповідно до п. 6 розпорядження Львівського старости від 9 січня 1937 р. «Про графік роботи їдалень та торгових підприємств у Львові» рибою та дичиною у Львові дозволялось торгувати у будні дні з 7.00 до 19.00, а у передсвяткові дні та суботи – з 8.00 до 20.00 [33].

Слід відмітити непогані економічні показники ведення мисливського господарства у Львівському воєводстві. Для прикладу, лише у мисливський сезон 1930-1931р.р. тут було добуто 552 голови самців оленя, а у Тернопольському воєводстві за цей період – 172, тоді як у мисливському сезоні 2013/2014р.р. у Львівській області всього добуто лише 20 гол. оленя (майже у 27 разів менше, ніж у Львівському воєводстві). Також у мисливському сезоні 1930-1931р.р. у Львівському воєводстві добуто 44454 зайців, 469 гол. Кабанів [34].

Чисельність добутих мисливських видів тварин
у Львівському воєводстві [35], [36]

Вид тварин/ мисливський сезон	1931/32	1932/33	1933/34
Заєць	44454	46334	55272
Козуля	552	796	1469
Кабан	468	458	442
Лисиця	1260	1834	1592
Дика качка	2956	3819	4119
Куріпка	3053	11066	21416

Всього на території державних лісів Львівського воєводства у 1928 році обліковувалось 47 оленів, 550 козуль, 27 вовків, 79 кабанів [37]. У 1937 році на території Львівського воєводства облікувавли 1711 гол. кабана, у Станиславівському – 2101 гол., на території Другої Речі Посполитої – 15358 гол [38].

Слід зауважити, що відповідно до закону від 18 березня 1924 року встановлювався податок за користування мисливськими угіддями, вартість якого коливалось від воєводства, а вся територія Другої Речі Посполитої була поділена на 4 зони. Львівське, Тернопільське та Станіславівське воєводство відносилось до четвертої, де податок був найнижчим і становив лише 1 грош за 1 гектар мисливських угідь, тоді як у першій зоні вартість оренди одного гектара становила 20 грош [39].

Свої досягнення у галузі мисливства Львівське воєводство представляло на численних виставках мисливських трофеїв. Позитивну роль відігравав Львівський воєвода – Владислав Беліна-Пражмовський (1933–1937р.р.). Він особисто постійно брав участь у полюваннях, а його здобутки не оминала тодішня мисливська преса: трофейні олені з Перегінська [40] і Старяви (Мостиський район) 1935 року [41]. На третій виставці мисливських трофеїв у Варшаві 1934 року Львівське воєводство виставило 98 мисливських трофеїв, причому у двох номінаціях – кращий трофей кабана та козулі зайняли перші місця. Крім того, золотої медалі були удостоєні трофей рисі, два трофейних кабани, три олені та 4 козулі [42].

Висновки

Аналіз законодавчого забезпечення державного управління галуззю мисливського господарства та інституційного забезпечення органів місцевої влади в період Другої Речі Посполитої показав, що воєводи мали широкі повноваження для впливу на галузь мисливського господарства. Головним чином дії Львівського воєводи були спрямовані на піднесення ефективності галузі мисливського господарства, які полягали у забезпеченні охорони від незаконного полювання, регулюванні термінів полювання та реалізації дичини. Велику роль в організації державного управління відігравали громадські

мисливські організації. Позитивно позначились на організації мисливства спеціалізовані виставки. Порівнюючи із сучасним станом ведення мисливського господарства у Львівській області, ефективність ведення мисливського господарства у Львівському воєводстві була вищою.

Список використаної літератури

1.Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S. 2054-2067.

2.Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.

3. Maletz H. Przepisy o broni, amunicji i materjałach wybuchowych, łowieckie / H. Maletz. – 1933. – S.8-30.

4. Zarządzanie Wojewody lwowskiego z dnia 27 grudnia 1930 r.w sprawie Statutu organizacyjnego i szczegófowego podziału czynności Starostw Województwa lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1930. – № 16. – 31 grudnia. – S.294.

5. Szczegółowy podział czynności w starostwach powiatowych // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 23. – 20 grudnia. – S.319-321.

6. Szczegółowy podział czynności w urzędzie wojewódzkim Lwowskim // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 22. – 18 grudnia. – S.335-356.

7. Korzonek J. i Rosenblüth I. Kodeks zobowiązań: komentarz. T.2. – wyd. drugie. – Kraków: Księgarnia powszechna, 1937. – S. 2471-2495.

8. Wprowadzenie w życie nowego prawa łowieckiego//Łowiec Polski – 1928. – № 8. – S.119.

9. Okólnik № 4. Do wszystkich Panów Starostów powiatowych na obszarze Województwa lwowskiego i do Pana Prezydenta miasta Lwowa // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1932. – № 5. – 31 marca. – S.74-75.

10. Statut małopolskiego towarzystwa łowieckiego stowarzyszenia zarejestrowanego //Łowiec. – 1938. – № 21-22. – S. LXX – LXXIV.

11. Malsburg H. Jeszcze słowo o łowiectwie w lasach rządowych//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 5. – S. 4-5.
12. Z polskiego związku łowieckiego//Łowiec Polski – 1938. – № 11 . – S. 224.
13. Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce / Seweryn Krogulski // Łowiec. – 1916. – № 9-10. – S.72-75.
14. Zaklika Z. Miejskie towarzystwo myśliwskie we Lwowie / Zenon Zaklika //Łowiec. – 1939. – № 11-12. – S. 112-113.
15. Wacek R. Łowiectwo w Małopolsce // Łowiectwo Polskie. – 1921. – №3. – S. 37.
16. Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie. Sprawozdanie z czynności Towarzystwa w pierwczym roku swego istnienia //Łowiec. – 1880. – № 12. – S. 184-185.
17. Статут і правильник ловецького товариства «Тур» у Львові. – Львів: Наук.товариство ім. Т. Шевченка, 1926. – С.
18. Статут і правильник ловецького товариства «Тур» у Львові. – Львів: Наук.товариство ім. Т. Шевченка, 1926. – С.1.
19. Czerwiński Okólnik// Łowiec – 1928. – № 9. – S.144.
20. Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1930. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1930. – S. 20.
21. Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №15. – s.238-239.
22. Lwów, 18 grudnia 1928. Komunikat.//Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 1. – 2 stycznia. – S.2.
23. L. SA. 17378 ex 1928. Komunikat//Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 2. – 20 stycznia. – S.36.
24. Rozporządzenie wykonawcze Wojewody Lwowskiego z dnia 26 kwietnia 1929 r. L. 18 (low.) o zakazie polowania na sarny-kozły oraz kuropatwy na obszarze Województwa, lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 10. – 10 maja . – S.110.
25. Rozporządzenie Wojewody Lwowskiego *z* dnia 6 sierpnia 1929. L. RL. 50/łow.o rozszerzeniu czasu ochronnego dla zajęcy i jeleni byków na obszarze Województwa

lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 15. – 6 sierpnia. – S.179.
26. Zarządzenie Wojewody lwowskiego z dnia 6 lutego 1929 L. R. L. 172 w sprawie rozszerzenia czasu ochronnego na dzikie zwierzęta łowne w gminie Górno, // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 4. – 25 lutego. – S.59.
27. Terminy ochronne ustanowione dla poszczególnych województw//Łowiec Polski – 1930. – № 34. – S. 689.
28. Rozporządzanie Wojewody lwowskiego z dnia 12 grudnia 1930 r. L. R. L. 3505/30 r. o ustanowieniu czasów ochronnych dla zwierzyny łownej, obowiązujących w r. 1931 na terenie województwa lwowskiego. // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1930. – № 16. – 31 grudnia. – S.297-298.
29. Czasy ochronne dla zwierzyny łownej na rok 1932 // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 24. – 31 grudnia. – S.365-366.
30. Rozporządzanie Wojewody Lwowskiego z dnia 27. grudnia 1934 r. o rozszerzeniu czasu ochronnego dla zajęty szaraków na obszarze Województwa Lwowskiego // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1935. – № 1. – 15 stycznia. – S.3.
31. Ogłoszenie Urzędu Wojewódzkiego lwowskiego z dnia 17 stycznia 1938 w sprawie czasu ochronnego dla zwierzyny łownei na rok 1938 // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1938. – № 2. – 31 stycznia. – S.12.
32. Ogłoszenie Wojewody Lwowskiego z dnia. 19 stycznia 1939 r. w sprawie czasów ochronnych dla zwierzyny łownej na rok 1939 // Lwowski dziennik wojewódzki. – 1939. – № 3. – 1 lutego. – S.22.
33. Zarządzenie Starosty grodzkiego lwowskiego z dnia 9. stycznia 1934 r. o godzinach otwarcia i zamykania jadłodajń, oraz o godzinach handlu i godzinach otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych w mieście Lwowie. //Lwowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 2. – 31 stycznia. – S.326- 330.
34. Statystyka łowiecka//Łowiec. – 1932. - № 4. – S.49.
35. Statystyka łowiecka//Łowiec. – 1935. – № 6. – S. 72.
36. Statystyka łowiecka//Łowiec – 1933. – № 22. – S. 261.
37. Kalendarz Mysliwski na 1929 rok. – Warszawa: Polski związek Stowarzyszeń łowieckich, 1929. – S.48-70.

38. Pilawski S. Rozmieszczenie dzika w Polsce/ Stanisław Pilawski //Łowiec. – 1938. – № 1-2. – S. 9-11.
39. Kalendarz myśliwski na 1934 rok. – Warszawa: Polski związek Stowarzyszeń łowieckich, 1934. – S. 205-207.
40. Mniszek A. Z Karpat / Albert Mniszek///Łowiec. – 1935. – № 13. – S. 157-158.
41. Rykowisko w 1935r. w lasach państwowych//Łowiec. – 1935. – № 13. – S. 158-160.
42. III pokaz trofeów łowieckich w Warszawie//Łowiec. – 1934. – № 13-14. – S. 101-105.

Проців О.Р. Державне управління сектору мисливського господарства у Львівському воєводстві (1920-1939р.р.) // Право та державне управління : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т, Запоріз. торг.-пром. палата. – Запоріжжя: Класич. приват. ун-т, 2016. – Вип. 3 (24). – С. 9-15.